

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

Олег КИРИЧЕНКО

04.12.2023

**ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ**

Освітній ступінь	<u>перший (бакалаврський)</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Освітня програма	<u>«Психологія»</u>

СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради університету
(протокол № 3 від 30.11.2023)

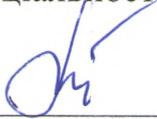
Програма комплексного екзамену за фахом / Укладачі : Пріснякова Л.М., Волков Д.С., Самойлов О.Є., Спіріна І.Д. Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2023. 41 с.

Програма вміщує зміст нормативних дисциплін фахового спрямування і рекомендовану літературу для підготовки до екзамену.

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія»
(назва програми)

підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(рівень вищої освіти)

зі спеціальності 053 «Психологія»
(шифр та назва спеціальності)

(підпис) Дмитро Волков к.псих.н., доцент, доцент кафедри
(ім'я та прізвище) (науковий ступінь, вчене звання)

« » 202 р.

Обговорено на засіданні кафедри психології (протокол від 17.11.2023, № 5).

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ.....	5
2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ	6
3. ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ	8
3.1. Загальна психологія	8
3.2. Експериментальна психологія	12
3.3. Психофізіологія	16
3.4. Психодіагностика.....	19
3.5. Психокорекція	23
3.6. Практика індивідуально-психологічного консультування.....	28
3.7. Медична психологія.....	32
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	41

ПЕРЕДМОВА

Комплексний екзамен за фахом підсумкової атестації (далі – Комплексний екзамен) передбачає комплексну перевірку знань здобувачів вищої освіти, отриманих ними під час навчання за освітньо-професійною програмою «Психологія» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Програма комплексного екзамену за фахом (далі – Програма) складена відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та Стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 (далі – Стандарт ВО).

Комплексний екзамен включає навчальний матеріал з освітніх компонентів «Загальна психологія»; «Експериментальна психологія»; «Психофізіологія»; «Психодіагностика»; «Психокорекція»; «Практика індивідуально-психологічного консультування»; «Медична психологія», які виносяться на атестацію, та дозволяє комплексно перевірити рівень теоретичної та практичної підготовки випускників з метою встановлення відповідності засвоєних ними рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам Стандарту ВО та/або освітньо-професійної програми.

Програма містить методiku та порядок проведення Комплексного екзамену, стислий зміст навчального матеріалу, список рекомендованих джерел та критерії оцінювання.

Комплексний екзамен підсумкової атестації проводиться з використанням тестових технологій. Тестові завдання, що розробляються на базі даної Програми, мають у повному обсязі охоплювати навчальний матеріал, передбачений Програмою. Тестові завдання формуються випусковою кафедрою шляхом комбінування теоретичних питань та практичних завдань з навчальних дисциплін, що включені до комплексного екзамену.

Комплексний екзамен проводиться у віддаленому режимі з використанням можливостей системи управління дистанційним навчанням «MOODLE» (далі – система).

Сформована база тестових завдань розглядається на засіданні кафедри та подається на затвердження Гаранту освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) освітнього рівня.

Після схвалення база тестових завдань завантажується до системи; база є інформацією для службового користування, доступ до якої є персоналізованим та чітко регламентованим з моменту їх створення до моменту санкціонованого відкриття доступу до них у системі в день проведення Комплексного екзамену. Відповідальність за збереження конфіденційної інформації покладається на розробників завдань та керівника кафедри.

1. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

Кількість тестових завдань з певної навчальної дисципліни, яка входить до Комплексного екзамену визначає НПП, який викладав навчальну дисципліну, як правило, лектор, але **не менше 30 завдань**. Кількість тестів у базі тестових завдань має **бути не менше 150 завдань**, з яких **50 система автоматично у рандомному порядку відбере** в день проведення Комплексного екзамену.

Часові обмеження доступу до виконання завдань Комплексного екзамену визначаються розкладом підсумкової атестації та узгоджуються з Головою Екзаменаційної комісії. Часові обмеження на безпосереднє виконання завдання становить 80 хвилин. Кількість спроб на виконання тестів – 2 спроби.

Кожне тестове завдання оцінює досягнення важливої та істотної освітньої мети, перевіряє відповідний рівень засвоєння здобувачами вищої освіти знань, в тому числі вищі когнітивні рівні. Умова тестового завдання містить чітко сформульоване завдання, яке фокусується на одній проблемі. Варіанти відповідей – гомогенні (однорідні). Усі дистрактори – вірогідні (правдоподібні). Відомості, що містяться в одному тестовому завданні, жодним чином не дають відповідь на інше тестове завдання. Умови завдань сформульовані позитивно. Завдання сформульовані у вигляді твердження грамотно, коротко, чітко, зрозуміло, без повторів, малозрозумілих слів і символів, без використання негативних тверджень. Зміст завдання відповідає програмним вимогам та відображає зміст навчання.

Кожне тестове завдання має **інструкцію**, яка визначає, що слід робити випробуваному. Інструкція сформульована коротко, чітко і зрозуміло, наприклад, у таких формах: «Відзначити правильну відповідь»; «Вказати номери правильних відповідей»; «Доповнити»; «Встановити відповідність»; «Встановити правильну послідовність» і т.д. Форма інструкції відповідає формі завдання.

Кожне тестове завдання має **умову** – стимул для відповіді, яка описує певну проблему і ставить завдання перед екзаменованим. Умова допомагає здобувачеві вищої освіти чітко уявити поставлену перед ним проблему. Умова може містити лише завдання або складатися із вступних відомостей та запитання. Умова може подаватися у формі запитання, у наказовій формі або у формі незавершеного твердження. У переважній більшості тестових завдань використовується форма запитання або наказова форма, які є легшими для здобувачів вищої освіти і ставлять перед ними чіткіше завдання.

У переважній більшості тестових завдань пропонується 4 варіанти відповідей, серед яких мінімум одна є правильною, решта – дистрактори – неправильними. Усі дистрактори правдоподібні і однорідні. Серед дистракторів використовуються поширені помилки, хибні уявлення, об'єкти, що відповідають лише частині характеристик, наведених в умові, тощо.

Наприклад, при завданні на встановлення наслідків конкретної ситуації може бути чотири типи відповідей за ступенем правильності наслідку та його зв'язку з наведеною конкретною ситуацією:

- 1) реальний наслідок, пов'язаний з конкретною ситуацією (правильна відповідь);
- 2) реальний наслідок, не пов'язаний з ситуацією;
- 3) нереальний або неправильно описаний наслідок, пов'язаний з конкретною ситуацією;
- 4) нереальний або неправильно описаний наслідок, не пов'язаний з конкретною ситуацією.

Варіанти відповідей розміщено системно (в логічному, в алфавітному порядку, у порядку збільшення або зменшення чисел тощо). Відповіді незалежні одна від одної та не перетинаються між собою, вони однорідні за змістом і належать до однієї навчальної мети.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

Складання Комплексного екзамену з використанням тестових технологій в синхронному режимі передбачає:

- реєстрацію здобувача вищої освіти в Системі та отримання персоналізованих логіну та паролю для входу;
- проходження аутентифікації та вхід до Системи у визначений розкладом підсумкової атестації час для складання тестових завдань.

Здобувачі вищої освіти, які допущені до складання підсумкової атестації **за 5 робочих днів** до початку підсумкової атестації перевіряють актуальність власної реєстрації в Системі та доводять інформацію до відома куратора навчальної групи та/або Гаранта освітньо-професійної програми.

Доступ до виконання завдань Комплексного екзамену відкривається навчально-методичним відділом згідно з розкладом підсумкової атестації в день проведення екзамену з **09-00 до 00-00**. Обсяг часу, відведеного на проходження завдань Комплексного екзамену у формі **тестування, становить 1 год. 20 хв.**

На наступний день після проведення Комплексного екзамену відповідальна особа навчально-методичного відділу друкує звіт, який автоматично формується Системою та імпортується в файл формату **.xlsx**, щодо результатів складання завдань Комплексного екзамену та надсилає на електронну адресу **секретаря Екзаменаційної комісії** для обліку результатів та оформлення звітної документації роботи Екзаменаційної комісії (протоколи).

Правила подачі та розгляду апеляцій при проведенні Комплексного екзамену з використанням технологій дистанційного навчання та можливостей Системи. Для розгляду заяв здобувачів вищої освіти **щодо змісту тестових завдань і правильності відповідей** на них наказом ректора створені

Атестаційна комісія та Апеляційна комісія, які діють впродовж календарного року.

Апеляція здобувача вищої освіти щодо змісту тестового завдання або правильності відповіді на нього подається ним в довільній формі шляхом надсилання листа на адресу електронної пошти навчально-методичного відділу не пізніше 24 годин після проведення Комплексного екзамену.

За наслідками розгляду заяви Атестаційна комісія має право дискваліфікувати тестове питання у разі встановлення:

- 1) невідповідності тематичному плану навчальної дисципліни та її змісту;
- 2) суттєвих недоліків у формулюванні умови чи варіантів відповідей, що унеможлиблює його однозначне трактування;
- 3) відсутності правильної відповіді в жодній з альтернатив або наявності двох або більше правильних відповідей.

У разі дискваліфікації таке тестове питання вилучається з бази тестових завдань Комплексного екзамену, а всім здобувачам вищої освіти незалежно від наданої відповіді, **нараховується 1 (один) бал**. До Протоколу Атестаційної комісії вносяться відповідні зміни.

3. ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовний модуль 1. Вступ до психології

Тема 1. Сучасна психологія, її предмет, завдання та місце в системі наук. Предмет психології як науки. Структура, завдання та стан сучасної психології. Основні етапи розвитку уявлень про предмет психології. Місце психології в системі наук. Основні галузі психології. Історія психологічної думки в Україні.

Тема 2. Методи сучасної психології

Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Метод спостереження та його види. Характеристика експерименту як методу дослідження. Методи опитування. Діагностичні методи: тест та його види.

Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості

Проблеми антропогенезу та розвиток форм відображення у живій і неживій природі. Розвиток психіки у філогенезі: стадії розвитку форм психічного відображення за О.М. Леонтьєвим К.Е. Фабрі. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Психіка і свідомість. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Змістовий модуль 2. Психічні процеси

Тема 4. Відчуття

Загальне поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів: органи чуття, аналізатори, рецептори. Класифікація та види відчуттів. Загальні закономірності відчуттів. Властивості відчуттів. Розвиток відчуттів у дітей.

Тема 5. Сприймання

Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймання. Ілюзії, галюцинації та їх причини. Класифікація та види сприймання. Мимовільне та довільне сприймання.

Тема 6. Пам'ять

Поняття про пам'ять. зв'язок пам'яті людини з її здібностями. Природа пам'яті: теорії і закони пам'яті. Класифікація і види пам'яті: за часом збереження матеріалу, за переживаючим аналізатором, за змістом того, що запам'ятовується і відтворюється, за характером участі волі. Процеси і закономірності пам'яті: запам'ятовування, відтворення, збереження, забування. Індивідуальні особливості пам'яті. Розвиток пам'яті у дітей.

Тема 7. Мислення

Загальна характеристика мислення. Зв'язок мислення з мовою, і мовленням та чуттєвим пізнанням людини. Розумові дії та операції: аналіз синтез абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація. Логічні форми мислення як продукти мисленого процесу: поняття, судження, умовиводи. Класифікація та види мислення: за змістом, залежно від змісту завдань, до розв'язання яких воно застосовується, за характером завдань, за ступенем новизни і оригінальності. Індивідуальні відмінності у мисленні людини. Розвиток та формування культури мислення у дітей.

Тема 8. Мова та мовлення

Поняття про мову. Мовлення і спілкування. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Види мови і мовлення. Функції мови і мовлення. Індивідуальні особливості мовлення.

Тема 9. Уява

Поняття про уяву як вищий пізнавальний процес. Фізіологічна основа уяви. Процеси, основні прийоми створення образів уяви. Класифікація та види уяви. Функції уяви. Індивідуальні особливості уяви. Уява і творчість. Роль уяви у різних видах діяльності. Розвиток уяви у дітей.

Тема 10. Увага

Поняття про увагу. Функції уваги. Природа уваги в теоріях та концепціях: моторна теорія уваги Т. Рібо; Теорія установки Н.Д. Узнадзе; Теоретична концепція П.Я. Гальперіна; Вчення про осередок оптимального збудження І.М. Сеченова, І.П. Павлова; теорія домінанти А.А. Ухтомського. Види уваги, їх характеристика. Властивості уваги. Розвиток уваги у дітей.

Тема 11. Емоції та почуття

Поняття про емоції та почуття. Функції емоцій та почуттів. Психологічні теорії емоцій, їхня фізіологічна основа (еволюційна теорія Ч. Дарвіна, теорія У. Джеймса - Ланге, теорія Кеннона - Барда, активаційна теорія Ліндсея - Хебба, теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера, теорія С. Шехтера, інформаційна теорія П.В. Сімонова). Види емоцій. Види почуттів. Форми переживання емоцій і почуттів. Емоційні стани. Розвиток і виховання культури емоцій і почуттів у дітей.

Тема 12. Воля

Поняття про волю. Функції волі. Теорії волі. Воля як вища психічна функція. Вольова регуляція поведінки. Критерії вольової поведінки. Вольові дії: довільні і мимовільні. Умовні фактори розвитку вольової дії. Основні фази (структура) складної вольової дії. Класифікація вольових якостей особистості. Розвиток та виховання вольової активності людини.

Змістовний модуль 3. Особистість у діяльності та спілкуванні

Тема 13. Діяльність

Поняття про діяльність як вияв фізичної і психічної активності. Змісті структура активності і діяльності. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності. Інтеріоризація і екстеріоризація. Знання, вміння, навички і звички. Види людської діяльності.

Тема 14. Особистість

Поняття особистості у психології. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальної взаємодії. Біологічне і соціальне у розвитку особистості. Основні періоди в історії вивчення та дослідження особистості. Проблема періодизації розвитку особистості. Теорії особистості в зарубіжній психології. Склад і структура особистості. Свідоме і несвідоме у структурі особистості. Самосвідомість. «Я-концепція» та її компоненти. Самооцінка. Рівень домагань. Самоповага.

Тема 15. Спрямованість та мотиви діяльності особистості

Потреби як внутрішнє джерело активності особистості. Види потреб та їх характеристика. Розвиток потреб. Спрямованість особистості. Мотиви і мотивація. Класифікація мотивів. Установка, види установок. Інтереси особистості їх природа. Світогляд, переконання і ідеали особистості та їх роль у становленні особистості. Формування та розвитку особливості.

Тема 16. Спілкування

Спілкування та його значення в житті людини. Основні характеристики та види спілкування. Невербальні засоби спілкування, їхня роль у професійній діяльності. Форми спілкування. Ефективність та стиль спілкування. Соціально-психологічний тренінг спілкування і психологічна служба школи. Педагогічне спілкування.

Тема 17. Психічні стани та їх регуляція

Адаптація людини та функціональний стан організму. Визначення адаптації та її рівні. Поняття психічного стану. Класифікація психічних станів. Особистісний принцип регуляції станів. Типові функціональні стани. Сон, стрес та його стадії. Поняття емоційного стресу. Класифікація психічного стресу. Умови виникнення інформаційного стресу. Регуляція емоційних станів.

Тема 18. Темперамент

Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Тип вищої нервової діяльності і темперамент. Психологічна характеристика та властивості типів

темпераменту. Особистість і темперамент: проблеми виховання, навчання і професійної діяльності.

Тема 19. Характер

Поняття про характер. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Провідні риси характеру. Акцентуації рис характеру. Класифікація акцентуацій характеру. Діагностика та корекція акцентуацій характеру. Природні та соціальні передумови формування характеру. Характер і темперамент. Характер і зовнішність людини. Моделі соціальних характерів. Формування характеру та професійна діяльність.

Тема 20. Здібності

Поняття про здібності. Види здібностей та їх характеристика. Якісна та кількісна характеристика здібностей. Загальні та спеціальні здібності, їх структура. Здібності та інтелект. Основні форми порушення інтелекту їх причини. Природні та соціальні передумови, формування здібностей. Здібності та спадковість. Обдарованість, її види. Талант, його походження та структура. Здібності, талант, майстерність.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. / М. Й. Варій. – 5-те вид., виправл. і доповн. – Л. : Априорі, 2016. – Т. 1. – 382 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. / М. Й. Варій. – 5-те вид., виправл. і доповн. – Л. : Априорі, 2016. – Т. 2. – 358 с.
3. Дуткевич, Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс: навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. Київ : ЦУЛ, 2018. – 388 с. 6
4. Ільїна М.Л., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практиcum : навч. посібник / Суми: Унів. кн., 2017. – 352 с.
5. Максименко, С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С. Д. Максименко. – 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ : ЦУЛ, 2018. – 272 с.
6. Москалець В. П. Психологія особистості : навч. посіб.. - Київ : Центр учбов. літ., 2018. - 262 с.
7. М'ясоїд П. А. Курс загальної психології: Підручник. – К.: Алерта, 2011. – Т. 1. – 496 с.
8. Пальм Г. А. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 256 с.
9. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посібник. / О.Б. Столяренко. Київ : Центр учбов. літ., 2018. - 280 с.
10. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

Додаткова:

1. Москалець В. П. Психологія особистості [текст] підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. / В. П. Москалець. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 364 с.
2. Основи загальної та юридичної психології. Курс лекцій: навч. посіб. / Н. Р. Бобечко, В. П. Бойко, І. В. Жолнович, І. І. Когутич ; за ред. В. Т. Нора. Київ: ЦУЛ, 2011. 224 с.
3. Кацавець Р.С. Психологія особистості. Навчальний посібник. Київ : Алерта. 2021. 134 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://lib.iitta.gov.ua>
2. <https://nlu.org.ua/article.php?id=423>
3. <http://www.nbuiv.gov.ua/>
4. <https://mon.gov.ua/ua>
5. <https://dgu.edu.ua/osvitnia-diyalnist/norm-doc/>
6. <https://osvita.ua/>
7. <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/free-courses>
8. <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannyasamorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>
9. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

3.2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовний модуль 1: Вступ до експериментальної психології, основи експериментального дослідження.

Тема 1. Експериментальна психологія як наука.

Місце експериментальної психології в системі психологічного знання. Завдання досліджень у психології. Історія розвитку експериментальних досліджень у психології. Наукове мислення у психології. Психологічна наука і псевдонаука.

Тема 2. Методологічні основи наукових досліджень у психології.

Поняття наука, методологія, метод, наукова парадигма, наукова теорія, теоретичний конструкт, наукова проблема, гіпотеза. Відмінні риси гарних теорій у психології. Принципи верифікації та фальсифікації гіпотез. Світ теорій і світ психологічної реальності. Види психологічних досліджень. Способи пошуку ідей для проведення наукових досліджень у психології: Етапи психологічного дослідження: постановка наукової проблеми; аналіз літературних даних, висування гіпотези (гіпотез), планування дослідження, проведення дослідження, обробка та інтерпретація результатів, формулювання висновків. Наукові проблеми і наукові гіпотези в психології. Етапи постановки наукової проблеми у психології. Ознаки правильної гіпотези. Види гіпотез. Каузальні гіпотези. Теоретичні, емпіричні та статистичні гіпотези.

Експериментальні гіпотези, контргіпотези і конкуруючі гіпотези. Виділення і операціоналізація конструктів як умова психологічного експериментування.

Тема 3. Етичні норми психологічного дослідження.

Історія розробки етичних принципів проведення досліджень у психології. Етичні принципи проведення досліджень з дорослими людьми та неповнолітніми: планування досліджень, перевірка добровільності участі досліджуваних, взаємодія з досліджуваними. Етичні засади досліджень за участю тварин. Правове регулювання психологічних досліджень в Україні. Наукове шахрайство та чистота експерименту.

Тема 4. Неекспериментальні методи дослідження у психології.

Класифікація методів психологічного дослідження. Метод спостереження. Види спостереження. Проблеми, пов'язані із проведенням спостереження у психології та способи їх вирішення. Процедура спостереження. Типові помилки спостерігача та способи їх попередження. Етичний кодекс і спостереження. Опитування та види опитування: безпосередні, персональні інтерв'ю, письмові анкети, телефонні інтерв'ю, онлайн-опитування. Оцінка опитувань. Надійність опитування. Правила створення питань для опитування. Дослідження конкретних прикладів та його оцінка. Метод аналізу продуктів діяльності. Архівні дослідження.

Тема 5. Психометричні основи експериментування

Процедура тестування. Підготовчий етап тестування. Умови й основні аспекти процедури тестування. Етапи психодіагностичного процесу. Інструкція і її роль у тестуванні. Клінічний і статистичний підходи до інтерпретації тесту. Ситуаційні перемінні: особистісні і поведінкові особливості експериментатора, стресові ситуації, діяльність перед тестуванням. Фактори, що впливають на відповіді випробуваних: тренування, звичність у тестуванні. Помилки в інтерпретації і використанні тестів. Відношення до проведення тесту. Фальсифікація і соціальне схвалення. Установки і стиль відповідей. Тестові норми. Статистичні показники розподілу. Середнє значення, медіана, дисперсія. Типи розподілів. Стандартизація шкал. Вікові і внутрігрупові норми. Надійність тесту. Її види і способи їхнього визначення. Види надійності: ретестова, надійність рівнобіжних форм, залежності від експериментатора, частин тесту і внутрішня погодженість. Стандартизація тестів. Приведення до стандартного виду. Приведення до стандартної форми. Адаптація перекладних тестів. Етапи емпірико-статистичної роботи при адаптації.

Тема 6. Основи планування експериментів у психології.

Стратегії експериментального дослідження. Поняття про експериментальний план. Класифікація експериментальних планів: якісні та кількісні експериментальні плани; внутрішньогрупові та міжгрупові

експериментальні плани; доекспериментальні, квазіекспериментальні плани та плани істинних експериментів в психології; плани з однією незалежною змінною та факторні плани; плани експерименту з малим N. Символи та графічні позначення, що використовуються при аналізі планів експерименту (схема аналізу). Змішення з боку побічних змінних та прийоми, що дозволяють їх контролювати. Проблеми викривлення: викривлення, що викликається експериментатором та викривлення, що вноситься досліджуваними. Контроль ефектів експериментатора і досліджуваного. Проблема змішень у внутрішньогрупових експериментальних планах та прийоми, що дозволяють їх контролювати. Проблема змішень в міжгрупових експериментальних планах та прийоми, що дозволяють їх контролювати. Особливості планування і інтерпретації результатів факторних експериментів.

Тема 7. Процедура експерименту.

Процедура експерименту. Підготовка до проведення експерименту. Вибір та стратегії її підбору. Оптимізація збору емпіричних даних. Устаткування. Роздатковий матеріал. Інструкції для досліджуваних. Особливості спілкування між експериментатором та досліджуваним. Програмне забезпечення для проведення психологічних досліджень.

Тема 8. Доекспериментальні плани досліджень.

Доекспериментальні плани досліджень: аналіз одиничного випадку, попереднє і підсумкове тестування на одній групі, порівняння статистичних груп. Проблема валідності в доекспериментальних планах. Сфери і приклади застосування доекспериментальних планів у психології. Загрози валідності при використанні доекспериментальних планів.

Змістовний модуль 2: Аналіз, висновки та представлення результатів досліджень у психології

Тема 9. Квазіекспериментальні дослідження.

Поняття квазіексперименту. Види квазіекспериментальних планів: плани для еквівалентних груп; плани для нееквівалентних груп, плани з часовими серіями, плани ex-post-facto тощо. Сфери і приклади використання квазіекспериментальних планів у психологічних дослідженнях. Загрози валідності при використанні квазіекспериментальних планів.

Тема 10. Кореляційні дослідження.

Поняття кореляційного дослідження. Область застосування кореляційних досліджень. Кореляція і регресія: основи. Основні плани кореляційних досліджень: план з однією групою досліджуваних, з декількома групами (порівняльне кореляційне дослідження), структурний план. Психогенетичні дослідження. Інтерпретація кореляцій. Кореляція і причинно-наслідковий зв'язок.

Тема 11. Аналіз та формулювання висновків психологічного дослідження.

Статистичні гіпотези в дослідженнях. Рівень статистичної значущості і розмір ефекту. Параметричні і непараметричні статистичні методи та випадки їх використання. Аналіз результатів факторних експериментів. Дисперсійний аналіз. основний ефект і взаємодія факторів. Використання комп'ютерів при інтерпретації результатів. Узагальнення результатів емпіричних досліджень. Формулювання висновків експериментального дослідження. Артефактні висновки та їх причини. Метааналіз.

Тема 12. Загальні вимоги до складання психологічної характеристики.

Особливості звіту про психологічне обстеження особистості. Вступ до звіту. Основні розділи: «Інтелектуальна сфера», «Особливості Я-концепції», «Мотиваційна сфера», «Емоційна сфера», «Особливості спілкування».

Тема 13. Обробка даних психологічних досліджень.

Характеристика первинної описової статистики. Характеристика вторинної описової статистики. Характеристика методу кореляційного аналізу. Порівняльний аналіз коефіцієнтів кореляції Пірсона, Спірмена, Кендалла. Проблема вибору коефіцієнта кореляції в психологічному дослідженні. Характеристика Порівняльна характеристика параметричних і непараметричних методів аналізу даних. Особливості застосування критерію ф-Фішера при порівнянні з критерієм t-Стюдента.

Тема 14. Інтерпретація результатів психологічних досліджень.

Сутність інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки. Різноманітні підходи до інтерпретації результатів дослідження. Форми представлення результатів дослідження. Узагальнення експериментальних даних.

Тема 15. Представлення результатів психологічних досліджень.

Поняття про науковий стиль. Основні вимоги до мови наукового звіту. Наочнографічне представлення результатів досліджень. Структура та оформлення письмового наукового звіту. Стандарти звітності для якісних та кількісних дослідженнях у психології за Американською психологічною асоціацією. Вимоги до виступів з представлення результатів наукового дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій / О.І. Бондарчук. Київ : МАУП, 2003. 120 с.
2. Галян О.І. Експериментальна психологія: навч. посіб. / О.І. Галян. Київ: Академвидав, 2012. 400 с.

3. Гічан І. С., Гічан. О. І. Експериментальна психологія: практикум / І. С. Гічан, О. І. Гічан. Київ : [б.в.], 2004. 180 с.

4. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. Навчальний посібник / В. В. Горбунова. Житомир, 2005. 94 с.

5. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.Л. Кравчук. Київ : Київський університет, 2008. 286 с.

6. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Д. Кэмпбелл. – СПб.: Соц.-психол. центр, 1996. – 392 с.

7. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 360 с.

8. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). Навч. посібник / С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко. Київ : МАУП, 2002. 128 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtml> Бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

2. <http://www.psylib.kiev.ua> Електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.)

3.3.ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Змістовий модуль 1. Вступ до психофізіології

ТЕМА 1. Предмет і принципи, методи психофізіологічних досліджень

Становлення психофізіології. Розвиток детекторної теорії. Відкриття нейронів із детекторними властивостями. Предмет психофізіології. Дослідження Є. Соколова, В. Б. Швиркова, В. Д. Небиліцина, М. Вертгеймера. Психофізіологічні напрямки. Проблеми психофізіології. Показники діяльності серцево-судинної системи. Пупілометрія. Реєстрація імпульсної активності нервових клітин. Електрокортикограма. Електроенцефалографія. Магнітоенцефалографія. Метод магнітно-резонансної томографії. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія. Електроокулограма. Електроміографія. Електрична активність шкіри.

ТЕМА 2. Психофізіологія відчуття та сенсорних процесів

Вчення І. П. Павлова про дві сигнальні системи дійсності. Пізнавальна діяльність людини. Психофізіологія відчуття. Передача і переробка сенсорних

сигналів. Виявлення, розпізнавання і перетворення сигналів. Сенсорні пороги. Сенсорна рецепція. Передача і перетворення сигналів. Обмеження надлишку інформації. Кодування інформації. Швидкість адаптації. Детектування сигналів. Зорова сенсорна система. Сприйняття зору. Аберация. Обробка зорової інформації. Формування функцій сприйняття в онтогенезі. Розпізнавання образів у зоровій системі. Психофізіологічні основи формування образів. Сенсорно-слухова система. Механізм слухової рецепції. Механізм сприйняття звуку. Електричні явища. Вестибулярна система. Рефлекси вестибулярної стимуляції. Хеморецепція. Механізм нюхової рецепції. Центральна обробка нюхової інформації. Нюхові відчуття. Смакові рецептори. Механізми смакової рецепції. Обробка смакових сигналів. Смакові відчуття. Самоовісцеральна сенсорна система. Механорецепція. Терморецепція. Механізми терморецепції. Температурне відчуття. Больова рецепція. Класифікація больових відчуттів. Види болю. Вісцеральна сенсорна система. Структура руху. Типи руху. Векторна модель керування руховими реакціями. Пропріоцептивні відчуття.

ТЕМА 3. Психофізіологія свідомості

Свідомість. Теорії свідомості. Свідомість (властивості та структура) і моделююча система мозку. Свідомість, спілкування і мова. Функціональна асиметрія головного мозку людини. Патологія і функціональна міжпівкулева асиметрія.

Змістовий модуль 2. Психофізіологія окремих психічних процесів

ТЕМА 4. Психофізіологія сприйняття

Сприймання. Механізм сприйняття. Основні властивості унітарних сприймань. Нейрофізіологічні механізми сприйняття, досліджувані за допомогою методу реєстрації викликаних потенціалів головного мозку людини.

ТЕМА 5. Психофізіологія уваги

Увага: фізіологічний механізм, види, властивості. Проблема уваги в традиційній психофізіології. Характеристика і види уваги. Мимовільна увага. Потенціали, пов'язані з подіями, як кореляти мимовільної уваги. Довільна увага. Потенціали, які пов'язані з подіями як кореляти довільної уваги. Увага, активність, функціональний стан, бадьорість. Модулююча система мозку. Субсистеми активації. Стовбури-таламо-кортикальна система. Базальна холінегічна система. Каудо-таламо-кортикальна система. Гамма-коливання і увага.

ТЕМА 6. Психофізіологія пам'яті

Пам'ять: фізіологічні механізми та види. Концепція активної пам'яті. Декларативна і процедурна пам'ять. Робоча пам'ять. Види пам'яті. Системи

пам'яті. Мигдалеподібне тіло й емоційна пам'ять. Функції гіпокампа в процесах пам'яті. Одиниці пам'яті.

ТЕМА 7. Психофізіологія мислення та мовлення

Психофізіологія розумової діяльності. Психофізіологічні механізми творчої діяльності. Мислення у ТФС. Психологія мовлення та психолінгвістика. Психофізіологія мовленнєвих процесів. Центральні та периферійні механізми мовлення. Системні психофізіологічні аспекти мовленнєвої діяльності.

ТЕМА 8. Психофізіологія емоцій

Емоції. Вимір емоцій. Розвиток базисних емоцій у ранньому онтогенезі. Функції емоцій. Теорії походження емоцій. Емоції у людини і експресія обличчя. Кодування і декодування експресії обличчя. Емоції і функціональна асиметрія мозку. Індивідуальні відмінності та емоції. Нейроанатомічна і функціональна організація центральних механізмів емоцій. Кора головного мозку. Біохімічна специфіка центральних механізмів емоцій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кокур О. М. Психофізіологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
2. Кабанюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: Новий Світ 2000, 2006. 200 с.
3. Луценко О. Л. Психофізіологія: прикладні аспекти: навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені Каразіна, 2011.
4. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології) / А.Ф. Лісовенко, В.Б. Бедан. – Одеса: Фенікс, 2021. – 75 с.
5. Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов. Київ : ООО «Інтерсервіс» , 2011. 329 с.
6. Тітов І. Г. Вступ до психофізіології. Київ: Академвидав, 2011. 296 с.
7. Філіппов М. М. Психофізіологія людини. Київ: МАУП, 2003. 136 с.

Додаткова:

1. Деннет Д. Виды психики: на пути к пониманию сознания. Москва: Идея-Пресс, 2004. 184 с.
2. Милнер П. Физиологическая психология. Москва: Мир, 1973. 647 с.
3. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций. Москва: Прогресс, 1979. 392 с.

4. Солсо Р. Когнитивная психология. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 589 с.
5. Хэссет Дж. Введение в психофизиологию. Москва: Мир, 1981. 246 с.
6. Губарева Л. И. Психофизиология: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Л. И. Губарева, Р. О. Будкевич, Е. В. Агаркова. Москва: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2007. 188 с.

Інформаційні ресурси

1. twirpx.com/file/524552/
2. student-library.net
3. monsimulacres.at.ua/load/12
4. chitalka.info/gumaniratni_nauki.html
5. konspect.com/philosophy.html
6. iphonebooks.info/1310-flosofya-spscherba

3.4. ПСИХОДІАГНОСТИКА

Змістовий модуль 1. Психодіагностика як наука

Тема 1. Історичні етапи розвитку психодіагностики. Предмет, завдання та функції психодіагностики

Історія психодіагностики. Особливості психодіагностики, як теоретичної та практичної діяльності. Визначення предмету та основних завдань психодіагностики. Задачі психодіагностики в педагогічній практиці. Ведучі функції психодіагностики в системі психологічної служби освіти. Основні підходи в психодіагностиці. Поняття про психодіагностичний метод. Характер психодіагностичного методу в залежності від основних психодіагностичних підходів.

Тема 2. Основні методи психологічного дослідження та діагностики. Класифікація психодіагностичних методів. Види тестів

Характеристика деяких класифікацій психодіагностичних методів. Психометричні основи психодіагностики. Стандартизовані методи психодіагностики (тести). Види стандартизованих методів психодіагностики (тестів): тести інтелекту, тести здібностей, тести досягнень, тести особистості, критеріально - орієнтовані тести, їх характеристика. Стандартизовані самозвіти. Типи стандартизованих самозвітів: тести опитувальники, відкриті опитувальники. Шкальні техніки, їх особливості та ідеографічні техніки. Загальна характеристика проєктивних методик: переваги і недоліки. Класифікація проєктивних методик.

Змістовий модуль 2. Особливості та сутність психологічної діагностики

Тема 3. Психодіагностична технологія та основні етапи здійснення діагностичної та розвиваючої роботи

Визначення поняття психодіагностичної технології. Загальна характеристика етапів, які включаються в психодіагностичну технологію. Етап вивчення практичного запиту від клієнтів; виявлення та формулювання психологічної проблеми. Вибір методу дослідження. Вибір батареї методик та вимоги до цього вибору. Вузловий етап діагностичної роботи – психологічний діагноз, його характеристики. Психологічний прогноз – як професійно обґрунтований шлях та характер подальшого розвитку особистості. Основні вимоги щодо психологічного заключення. Практичні рекомендації, складання програми корекції та розвитку особистості.

Тема 4. Діагностика пізнавально-інтелектуальної сфери особистості

Діагностика пізнавальних процесів. Діагностика об'єму сприйняття методом короткочасних експозицій. Діагностика уваги за допомогою коректурної проби Б. Бурдона. Діагностика переключення уваги за допомогою червоно-чорних таблиць Шульте. Пам'ять, процеси та види пам'яті. Дослідження короткочасної пам'яті, процесів заучування, опосередкованого запам'ятовування. Діагностика мислення та інтелектуальної сфери особистості.

Тема 5. Діагностика темпераменту та характеру

Традиційні концепції темпераменту. Дослідження І.П. Павлова про співвідношення типів ВНД та типів темпераменту. Характеристика методик дослідження темпераменту, які спираються на традиційні уявлення про темперамент (особистісний опитувальник Айзенка, опитувальник Я. Стреляу). Сучасні концепції темпераменту (функціонально-системна організація роботи мозку П.К. Анохіна) та основні положення цієї концепції. Характеристика методики Русалова для діагностики темпераменту з точки зору концепції П.К. Анохіна. Різноманітні підходи при вивченні характеру та методики, за допомогою яких діагностують прояви характеру (ММРІ, акцентуації характеру К. Леонгарда).

Тема 6. Діагностика сфери потреб, мотиваційної сфери та саморегуляції

Концептуальне визначення мотиваційної сфери та саморегуляції. Поняття мотивації. Рівні мотиваційної сфери: потреби, мотиви, цілі. Інтереси, бажання, наміри – як спонукачі стани поведінки людини. Основні моделі мотивації: змістовні (А. Маслоу, Д. Мак-Клеланда) та процесуальні (теорія справедливості, модель очікування). Діагностика потреб та мотивів. Критерії мотивації.

Модуль 3. Особливості прикладної діагностики в системі освіти

Тема 7. Зміст психодіагностичної діяльності практичного психолога школи

Принципи будови та організації психодіагностичної діяльності шкільного психолога. Характеристика діагностичних схем в системі діагностичної діяльності: поняття діагностичного мінімуму; поняття первісної диференціації норми та патології розумового розвитку школяра; поглиблене психологічне обстеження дитини. Психолого – педагогічний статус школяра та його основні характеристики. Діагностичний мінімум як основна діагностична схема в діяльності шкільного психолога:

- діагностика готовності дітей до школи та адаптації першокласників у шкільному середовищі;
- діагностика адаптації школярів на початку навчання у середній школі;
- діагностика підлітків та діагностичне обстеження старшокласників.

Тема 8. Планування шкільної психодіагностичної діяльності

Найважливіші технології психолого-педагогічного супроводу. Підходи щодо планування психолого-педагогічного супроводу в школі. Робочий план діяльності психолога на протязі навчального року.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Баклицька О.П. Психодіагностика. Психологічний практикум: навч. посібн. Львів : СПОЛОМ, 2015. 464 с.
2. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2009. 463 с
3. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2011.
4. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. / І. М. Галян. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2016. – 464 с.
5. Коломієць Л.І., Шульга Г.Б. Психодіагностика в схемах і таблицях: навчальний посібник. Вінниця. 2015.
6. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології. Київ : Вища школа, 2000.
7. Моргун В. Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2009.
8. Москальова А.С. Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі : Навч. посіб. Київ : 2014, 360с. 12
9. Пашукова Т.І., Докіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. Київ: Товариство “Знання”, КОО, 2006.

10. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2009.
11. Самошкіна, Л. М. Психодіагностика: навч. посібник Дніпро : ДНУ, 2001. 44 с.
12. Терлецька Л.Г. Основи психодіагностики: Навч. пос. Київ : Главник, 2006. 144 с.
13. Туриніна О.Л. Практикум з психології. Навчальний посібник. Київ : МАУП, 2007.
14. Фурман А. Психологічна діагностика як теорія і практика, наука і мистецтво. Психолог. 2006. №44 (листопад). С. 4–9.
15. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості. Тернопіль: Екон. думка, 2000. 197 с.
16. Фурман А.В., Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції: Навч. пос. Львів: Новий світ-2000, 2006. 360 с.
17. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.

Додаткова:

1. Гальцева Т.А. Проективные методики в психологии / Т.А. Гальцева Т.А. Е.Л. Подолянук. Днепропетровск, 2000. 68 с.
2. Пальм Г.А. Психодиагностика: учебное пособие / Г.А.Пальм. Днепропетровск: ДУЭП, 2010. 264 с.
3. На допомогу шкільному психологу / Упорядники: Слободянюк І.А., Холодова О.О., Олексенко О.О. Вінниця, 1995. 83с.
4. Орлов А.Б. Возникновение новой психодиагностики: некоторые симптомы и тенденции // *Вопросы психологии*. 1991. № 5. С. 129-130.
5. Татьянчиков А. О., Бедан В.Б. Психодіагностика: навчальнометодичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології) ; кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 59 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://osvita.ua/school/psychology/> – освіта. ua.
2. <http://www.meta-ukraine.com> – Мета – українська пошукова система.
3. <http://management.com.ua>.

3.5. ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Змістовий модуль 1. Основи теорії і практики психокорекції

Тема 1. Основи організації та проведення психокорекційного процесу

Предмет та завдання психокорекції. Визначення психокорекції. Специфічні риси психокорекції: дискретність та орієнтація на норми психічного розвитку. Зміст психокорекції. Види психокорекції. Принципи психокорекції. Форми організації психокорекційного процесу. Основні етапи психокорекційної роботи. Проблема етики у психокорекції.

Тема 2. Теоретичні моделі психокорекційної практики в зарубіжній та вітчизняній психології та психотерапії

Основні ідеї та зміст «Лікувальної педагогіки», як першого організованого та спланованого впливу на особистість з метою корекції її психічного розвитку. Класичний психоаналіз З.Фрейда. Структура особистості. Методи класичного психоаналізу. Аналітична психологія К.Юнга. Структура особистості. Методи аналітичної психотерапії. Індивідуальна психотерапія А.Адлера. Структура особистості. Методи індивідуальної психотерапії. Гештальттерапія Ф.Перлза. Основні положення гештальттерапії. Методи гештальттерапії. Трансактний аналіз Е. Берна. Основні теоретичні положення і поняття трансактного аналізу. Прийоми та методи корекції особистості у трансактному аналізі. Когнітивний напрямок. Основні теоретичні поняття та положення. Особливості когнітивної психотерапії, етапи когнітивної корекційної роботи. Основні методи та техніки. Гуманістична психологія. Основні ідеї гуманістичної психології. Яконцепція особистості. Основні положення терапії центрованої на клієнті. Основні компоненти роджерівської психотехніки. Теоретична модель психокорекційної практики у вітчизняній психології та психотерапії. Фактори, закономірності та періоди психічного розвитку особистості. Причини ускладнень психічного розвитку дитини. Визначення поняття «невроз». Причини та фактори його формування.

Тема 3. Формування і розвиток дитини в процесі соціалізації

Пренатальний період розвитку дитини. Онтогенетичні теорії фізіологічного розвитку дитини в пренатальному періоді (М.Рубнер, Г.Сельє, А. Нагорний). Теорія індивідуального розвитку І. Аршавського. Психічний розвиток дитини в пренатальному періоді. Народження, як новий якісний етап життя. Теорія впливу якості народження людини на подальше життя у трансперсональній психології С.Грофа. Періодизація етапів розвитку особистості. Психологічні причини ускладнень розвитку особистості.

Змістовий модуль 2. Організація та проведення психокорекційної роботи з різновіковими категоріями

Тема 4. Особливості організації і проведення корекції пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного віку

Завдання корекції пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного віку. Особливості організації і проведення корекції пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного віку. Розвиток дрібної моторики рук і зорово-рухової координації. Особливості та прийоми розвитку уваги. Прийоми розвитку саморегуляції пізнавальної діяльності. Особливості та прийоми розвитку сприймання. Особливості мислення на прийоми розвитку розумової діяльності. Особливості та прийоми розвитку пам'яті. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Формування та розвиток навчальної мотивації дошкільника. Прийоми розвитку основних психічних процесів.

Тема 5. Особливості організації і проведення корекційно-розвивальної роботи з молодшими школярами

Загальна характеристика корекційно-розвивальної роботи з цією віковою групою. Корекційно-розвивальні програми і комплекси вправ, які використовуються в роботі з молодшими школярами (адаптація до школи, інтелектуальний тренінг, психокорекція труднощів в спілкуванні, психокорекція страхів та інші). Використання когнітивно орієнтованих та сугестивних методів впливу в психокорекційній роботі з молодшими школярами.

Тема 6. Особливості організації і проведення корекції особистісних проблем і поведінки в молодшому і середньому шкільному віці

Структура психологічної підтримки учнів молодших і середніх класів. Групова профілактика порушень психологічного здоров'я дітей. Індивідуальна корекційна робота. Розвиток навичок адекватної соціальної поведінки.

Корекція розвитку дітей з вираженими ускладненнями (сором`язливість, брехливість, крадіжки, діти-ізгої, дитина-шульга, агресивна поведінка, гіперактивна дитина). Психокорекція страхів. Консультування батьків. Особливості вибору методів корекції особистісної сфери дітей молодшого і середнього шкільного віку.

Тема 7. Особливості організації і проведення корекції особистісних проблем та психологічної підтримки старшокласників

Специфіка труднощів підліткового періоду життя особистості. Криза підліткового віку. Реакції підліткового віку. Індивідуальна та групова корекція порушень психологічного здоров'я та поведінки підлітків. Особливості вибору методів корекції та психологічної допомоги в роботі з підлітками. Специфіка труднощів юнацького періоду життя особистості. Криза молодості (Е. Еріксон). Організація психологічної підтримки юнацтва. Особливості вибору

методів корекції та психологічної допомоги в роботі з особами юнацького віку.

Тема 8. Особливості організації і проведення психологічної підтримки та психокорекційного впливу в роботі з дорослими у важких кризових ситуаціях

Роль кризи в житті людини. Класифікація життєвих криз за Е. Еріксоном (криза «молодості», криза «середини життя», криза «старості»). Криза «середини життя» і особливості психологічної підтримки. Криза «зустріч із старістю» і особливості психологічної підтримки. Психологічна підтримка дорослих у важких життєвих ситуаціях. Особливості вибору методів корекції та психологічної допомоги в роботі з дорослими.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник. Львів: ЛьВДУВС, 2017. 212 с
2. Адлер А. Наука жить. Пер.с англ. и нем. Київ : Port-Royal, 1997. 288с.
3. Буянов М.И. Основы психотерапии детей и подростков. Київ : Вища школа, 1990. 191 с.
4. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256с.
5. Дуткевич, Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога: навч. посіб. Київ: КНТ, 2017. 265 с.
6. Каліна Н.Ф. Психотерапія : підручник / Н. Ф. Каліна. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
7. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. Київ : Літера ЛТД, 2006. 416 с.
8. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
9. Кузікова С.Б. Основи психокорекції : Навчальний посібник. Київ : Академія, 2021. 336 с.
10. Мілютіна К. Л. Форми психокорекційного впливу / К. Л. Мілютіна. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Сер. «Психологічний інструментарій». Бібліогр.: с. 142-143)
11. Мілютіна К. Самодопомога : практикум для психолога / К. Мілютіна. Київ : Шкільний світ, 2007. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
12. Перлз Ф. Внутри и вне помойного ведра. Пер. с англ. Перлз Ф., Гудмен П., Хефферлин Р. Практикум по гештальттерапии. Пер. с англ. СПб., «Петербург XXI век», 1995. 448с.

13. Пов'якель Н. І. Психологія дитячих страхів / Н. І. Пов'якель, О. М. Складенко. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
14. Пов'якель Н. Психологія вирішення педагогічних конфліктів / Н. Пов'якель. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
15. Пов'якель Н. І. Психопрофілактика конфліктів / Н. І. Пов'якель. Київ: Шкільний світ, 2012. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
16. Психокорекція: навч.-метод. посібник / Я. С. Андрушко. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с
17. Співак Л. М. Діагностика і корекція "Я-концепції" молодших школярів з низьким рівнем навчальних досягнень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Співак. Київ : Каравела, 2011. 224 с.
18. Ставицька С.О., Волошина В.В. Соціальна психологія: Практикум : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2013. 320 с.
19. Титаренко Т.М. Життєві кризи: технології консультування : посібник. Ч. 2 / Т. М. Титаренко. Київ : Главник, 2007. 176 с.
20. Туріщева Л.В. Психокорекційні ігри в роботі педагога / Л. В. Туріщева. Харків : Основа, 2007. 160 с. (Профільне навчання)
21. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме/ Переклад з німецької Катерина Костюк; наук.ред. укр.вид Олег Фешовець 2-ге опр.вид. Львів: Видавництво «Астролябія», 2018. 608 с.
22. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. Київ : Вища школа, 2004. 678 с.

Додаткова:

1. Алексєєва І. В. Гіперактивні діти: корекція поведінки / І. В. Алексєєва, М. О. Калмикова. Київ: Шкільний світ, 2011. 92 с.
2. Бернацька О. Б. У пошуках власного Я : тренінг для підлітків / О. Б.Бернацька. Київ : Редакція загальнопедагогічних газет, 2012. 125 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
3. Бітянова М. Р. Дитина у школі: технології розвитку / М. Р. Бітянова. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Психолог. інструментарій)
4. Бондаревська Л. Л. Ігрові технології в роботі психолога / Л. Л. Бондаревська, С. М. Аврамченко, І. В. Євтушенко. Київ : Марич, 2009. 80 с. (Психологічний інструментарій)
5. Бондаревська Л. Л. Діагностика значущих переживань у роботі психолога-практика (на матеріалі АСПН) / Л. Л. Бондаревська. Київ: Марич, 2011. 64 с. (Психологічний інструментарій)
6. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. Київ : Освіта України, 2014. 332 с
7. Долинська Л. В. Тренінг особистісно-професійної зрілості / Л. В. Долинська, О. В. Темрук. Київ: Марич, 2010. 128 с.

8. Заика Е.В. комплекс интеллектуальных игр для развития мышления учащихся // Вопр. психол. 1990. №6. с.86-92.
9. Кондратенко Т.Д. Обучение старших дошкольников. Київ : Радшкола, 1986. 152с.
10. Корекційні заняття психолога з дітьми 4-6 років : відповідає програмам освіти і науки України / упоряд. Т. Ш. Червонна. Київ : Шкільний світ, 2009. 126 с.
11. Литвиненко С.А. Ігротерапія / С. А. Литвиненко. Київ: Шкільний світ, 2010. 128 с.
12. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия. Пер. с англ. – М.: «РефлБук», К.: «Ваклер», 1997. – 320с.
13. Романюк Л. Хочу бути успішним: корекційно-розвивальні вправи для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Л. Романюк, О. Поборча. Київ: Шкільний світ, 2009. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»)
14. Терлецька Л. Г. Психокорекція засобами малюнку / Л. Г. Терлецька. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Сер. «Психологічний інструментарій». Бібліогр.: с. 141-142.)
15. Фрейд З. Психология бессознательного. Пер. с нем. М.: Просвещение, 1989. 152с.
16. Шульга В. Корекція вчинків підлітка : тренінг / В. Шульга. Київ : Шкільний світ, 2007. 111 с. (Бібліотека «Шкільного світу». – Бібліогр.: с. 110)
17. Ясточкіна І. А. Корекція особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці / І.А.Ясточкіна. Київ : Марич, 2011. 108 с.

Інтернет-ресурси:

1. Кузікова С. Б. Основи психокорекції / навчальний посібник К.: Академвидав, 2012. - 320 с. <http://academia-pc.com.ua/product/322>
2. Мазяр О.В. Основи психокорекції / курс лекцій Житомир 2013 https://vk.com/doc68780035_190196252?hash=b2a4610426a895be07&dl=ae8d5785e411dbcf6f
3. Скрипник Н.І. Практикум з групової психокорекції : навчально - методичний посібник / укладач Н.І.Скрипник. –Умань: ПП Жовтий О.О.,2016.100с.
<http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/5571/1/grupova20psychokorekziya.pdf>

3.6. ПРАКТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Змістовий модуль 1. Психологічне консультування як професійна діяльність

Тема 1. Загальні проблеми психологічного консультування

Психологічне консультування, психотерапія та психокорекція, їх взаємозв'язок та специфічність. Специфічні риси психологічного консультування. Визначення змісту поняття «психологічне консультування». Мета та завдання психологічного консультування. Принципи психологічного консультування. Проблематика психоконсультативної допомоги

Вимоги до особистості консультанта. Модель ефективного консультанта. Система цінностей консультанта. Етичні особливості поведінки психолога під час консультування.

Сутність та основні групи психологічного консультування. Класифікація різновидів психологічного консультування за критеріями: тривалістю роботи, орієнтованістю допомоги, характером допомоги, сфера життя клієнта та ін.

Визначення та причини проведення разової консультації. Алгоритм дій психолога під час проведення разової консультації. Зміст, мета та тривалість короткотермінового консультування. Послідовність дій психолога у ході проведення короткотермінового консультування. Зміст, мета та тривалість середньотривалого консультування. Послідовність дій психолога у ході проведення середньотривалого консультування.

Тема 2. Особливості консультативного контакту. Роль та місце консультанта в консультуванні.

Визначення, основні риси та завдання психоконсультативного контакту. Щирість консультативного контакту (конгруентність). Зміст та основні групи вербального контакту. Техніки вербального контакту: слухання клієнта, тон і гучність голосу, використання паузи тощо. Сутність та техніки невербального контакту: контакт очей, вираз обличчя, поза тіла тощо

Сутність та завдання психологічного впливу на клієнта в консультативній бесіді. Основні засоби психокорекційного впливу: акцентування протиріч у розповіді клієнта, формулювання можливих альтернатив поведінки. Завершення бесіди: підведення підсумків, обговорення подальших відношень клієнта і консультанта, прощання консультанта з клієнтом.

Змістовий модуль 2. Характеристика процесу психологічного консультування

Тема 3. Процес психологічного консультування. Основні етапи консультативної бесіди та їх характеристика

Загальна модель структури психологічного консультування. Процес психологічного консультування та його основні стадії (за Ю. Е. Альшиною). Основні етапи процесу психологічного консультування: етап входження до ситуації психологічної допомоги, етап дії та прожиття ситуації психологічної допомоги, етап входження до нового досвіду, етап входження до повсякденності збагачення новим досвідом. Процедури й техніки психологічного консультування.

Тема 4. Технологія проведення консультативної бесіди. Особливості мовлення консультанта в бесіді

Сутність та основні завдання початкової консультативної бесіди. Особливості знайомства з клієнтом. Основні цілі, процедури та основні дії консультанта на цьому етапі. Розпитування клієнта та основні фази цього етапу бесіди. Основні напрямки діяльності консультанта у цій фазі розпитувати клієнта. Класифікація питань до першої консультативної бесіди. Гіпотези у психологічному консультуванні. Основні вимоги для успішного здійснення першої консультативної бесіди. Значення консультативного контакту на початковій консультативній бесіді. Фактори, які впливають на якість консультативного контакту.

Сутність та специфіка психоконсультативної бесіди. Структурування простору та часу бесіди. Вимоги до організації та проведення психоконсультативної бесіди. Основні етапи психоконсультативної бесіди. Визначення, основні риси та завдання психоконсультативного контакту. Щирість консультативного контакту (конгруентність). Зміст та основні групи вербального контакту. Техніки вербального контакту: слухання клієнта, тон і гучність голосу, використання паузи тощо. Сутність та техніки невербального контакту: контакт очей, вираз обличчя, поза тіла тощо

Тема 5. Захисні механізми у процесі психологічного консультування

Аналіз конкретних ситуацій із життя клієнта, як засіб перевірки консультативних гіпотез. Основні принципи для добору ситуацій, про які варто розпитувати клієнта. Особливості мовлення консультанта в бесіді: обмеження мовлення консультанта, наближення мовлення консультанта до мовлення клієнта, короткість та точність виразів консультанта. Навички підтримання консультативного контакту: вербальне та невербальне спілкування; вміння слухати; вмінні ставити питання – як професійно важлива навичка консультанта.

Аналіз емоційних переживань клієнта. Використання різноманітних технік інтерпретації емоційних переживань клієнта: альтернативні формулювання; акцентування емоційних переживань; використання парадоксальних питань; уточнюючі та поглиблюючі формулювання, їх використання для більш повного обсягу того, що відбувається з клієнтом; використання інтерпретації; перефразування - важлива техніка на етапі психокорекційного впливу.

Захисні механізми у процесі психологічного консультування. Перенос і контрперенос у консультуванні й психотерапії, їх характеристика та значення. Характеристика захисних механізмів, що активізуються в процесі консультування. Переваги і недоліки захисних механізмів у консультуванні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. Київ : Освіта України, 2007. 336 с.
2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: підручник. Київ.: Ніка-Центр, 2011. 424 с.
3. Васьковская С.В., Горноста́й П.П. Психологическое консультирование. Ситуационные задачи. Киев : Вища школа, 1996, 192 с.
4. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Андреева / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. Чернівці : Чернівець. нац.ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.
5. Данчева О.В., Швалб Ю.М. Практична психологія в економіці та бізнесі. Київ: Лібра, 1998. 270 с.
6. Джордж Р., Кристиани Т. Консультирование: теория и практика. М., 2002
7. Коттлер Дж., Браун Р. Психотерапевтическое консультирование. – СПб., 2001
8. Мэй Р. Искусство психологического консультирования /Пер. С англ. – М.: Независимая фирма “Класс”, 1994
9. Орлов А.Б. Психологическое консультирование и психотерапия: триалогический подход // *Вопросы психологии*. 2002, №3, с. 3-19
10. Основи психолого-управліпського консультування: Навч. посіб. / За наук, ред. Л.М. Карамушки. Київ : МАУП, 2002. 136 с.
11. Основи психологічного консультування: у схемах і таблицях /Л.А. Опанасенко. Миколаїв : Іліон, 2019. 134 с.
12. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: Навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2005. 656 с.
13. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы. М., 2000
14. Титаренко Т. Кризове психологічне консультування. Київ : Главник, 2004. 96 с.
15. Филип Бурнард. Тренинг навыков консультирования. – СПб.: Питер, 2002
16. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування: Навч.посіб. Київ : МАУП, 2004. 152 с.

17. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навч. Посібник Київ : Вища школа, 2004. 679 с.

Додаткова:

1. Василюк Ф.Е. Психотехнический анализ психотерапевтического процесса // *Вопросы психологии*. 1998, №6 с.40

2. Вахромов Е. Консультирование в теории и в школе // *Школьный психолог*. 2001, № 23, с. 5

3. Гаврилова Т.П. Личностное консультирование подростков как вид психологической помощи // *Психологическая наука и образование*. – 1997, № 1

4. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. Навчальний посібник для вищої школи. Київ : Наукова думка. 1998. 226 с.

5. Пряжников Н.С. Право на нравственность: этические проблемы практического психолога // *Психологическая наука и образование*. 1999, № 1, с. 78 – 90.

Інтернет-ресурси:

1. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція: Навч. посіб. [Електронний ресурс]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/19240701/psihologiya/metodi_psihologichnogo_konsultuvannya

2. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування – К.: МАУП, 2004.- 152с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/TV/up_31.pdf

3. Васьковская С.В. Основы психолог. консультирования: Учебное пособие. Київ : Четвертая волна, 2004. 256 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashaucheba.ru/v18334/>

4. Баклицький І.О. Основні напрями, галузі та принципи психологічного консультування, Психологія праці - Бібліотека українських підручників. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libfree.com/172890265_psihologiyaosnovni_napryami_galuzi_printsipi_psihologichnogo_konsultuvannya.html

3.7. МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль 1. Вступ до клінічної психології

Тема 1. Медична психологія як наука

Поняття медичної психології. Структура медичної психології. Практичні задачі медичної психології. Взаємозв'язок медичної психології з іншими науками. Професія медичного психолога: статус, освітні вимоги, практичні задачі. Підходи до визначення здоров'я. Види та критерії здоров'я. Біологічний, психологічний та соціальний рівні здоров'я: відсутність патологічних змін (дефектів), добре самопочуття, роль здорового. Концепція презумпції психічного здоров'я. Прояви психічної норми та патології. Модель хвороби.

Змістовний модуль 2. Психологія хворого

Тема 1. Поняття про “внутрішню картину хвороби”

Визначення внутрішньої картини хвороби. Концепція внутрішньої картини хвороби за О. Р. Лурія. Рівні та компоненти внутрішньої картини хвороби. Фактори, що впливають на внутрішню картину хвороби. Віковий аспект. Види реакції на хворобу.

Тема 2. Типи відношення до хвороби

Класифікація типів відношення до хвороби за О.Є. Лічко та І.Я. Івановим. Психодіагностика “внутрішньої картини хвороби”. Принципи психокорекції паталогізуючих типів відношення до хвороби. Роль гармонійного типу відношення до хвороби у підвищенні терапевтичності взаємовідносин “лікархворий”. Принципи побудови індивідуального підходу до хворого.

Тема 3. Психологія хворих на захворювання внутрішніх органів та при хірургічних втручаннях

Психологія хворих на серцево-судинні захворювання (вегето-судинна дистонія, інфаркт міокарду, природжені та набуті дефекти серця), захворювання шлунково-кишкового тракту (дуоденіт та гастродуоденіт, панкреатит та холецистит, гастрит), хворих з патологією органів дихання (туберкульоз, пневмонія, бронхіт, гострі респіраторні захворювання), з захворюваннями ендокринної системи. Динаміка психічного етапу хворого у перед та післяопераційного періоди.

Тема 4. Психологічні проблеми клініки акушерства та гінекології

Динаміка психологічного стану вагітної жінки. Психосоматична природа ранніх токсикозів. Післяпологові психози. Психологія безпліддя. Психологія патології клімактеричного періоду.

Тема 5. Психологія хворих з природженими дефектами органів та систем

Психологія хворих з порушенням зору. Психологія хворих з порушенням слуху. Особливості психології осіб з природженими та набутими фізичними вадами. Психологія хворих з порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості психоемоційних станів каліцтва. Психологічні проблеми клініки косметичних дефектів.

Тема 6. Проблеми паліативної медицини

Поняття паліативної медицини та терапії. Психологія хворих на онкологічні захворювання. Психологія хворих на ВІЛ-інфекцію та СНІД. Термінальний стан. Поняття “якість життя” у паліативній медицині. Етико-психологічні проблеми. Проблема щирості діагнозу. Проблема еутаназії. Хоспісна служба: історія, проблеми, перспективи. Проблеми персоналу хоспісів. Особливості психотерапії термінальних хворих.

Змістовний модуль 3. Методи дослідження в медичній психології

Тема 1. Експериментально-психологічне дослідження в клініці

Класифікація методів дослідження в медичній психології. Клінічне інтерв'ю. Принципи побудови експериментально-психологічного дослідження в клініці. Тактики проведення психологічного обстеження: експерименту, проєктивна, навчаюча. Етапи експериментально-психологічного дослідження. Психологічне заключення.

Тема 2. Методи експериментально-психологічного дослідження в клініці

Методики дослідження пізнавальних процесів. Методики дослідження емоційно-вольової, мотиваційної сфери та характерологічних особливостей особистості.

Змістовний модуль 4. Психосоматичні та невротичні розлади

Тема 1. Теорії виникнення психосоматичних розладів

Поняття психосоматичного розладу. Аспекти психосоматичних взаємовідносин. Психосоматичний підхід в медицині. Психосоматичний розлад та психосоматичне захворювання. Теорія символічної конверсії на орган (З.Фрейд). Концепція соматизації-ресоматизації. Концепція «двох ліній захисту». Теорія специфічності Ф.Александера. Концепція прфілей (Ф.Дюнбар). Теорія м'язової броні та енергетичної блокади. Теорії материнсько-дитячих відносин. Теорії алекситимії. Концепція дистресу Г.Сел'є. Концепція набутої безпорадності. Концепція позитивної терапії Н.Пезешкіана.

Тема 2. Частна психосоматика

Класичні психосоматози. Психологія хворих на різноманітні психосоматичні захворювання. Гіпертонічна хвороба. Ішемічна хвороба серця. Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки. Неспецифічний виразковий коліт. Бронхіальна задуха. Тиреотоксикоз. Цукровий діабет. Ревматоїдний артрит. Психосоматичні захворювання шкіри. Психосоматичні аспекти порушення харчування (нервові анорексії та нервова булімія).

Тема 3. Психологічні особливості хворих на невротичні розлади

Визначення невротичного розладу. Тривожні та фобічні розлади. Неврастенія. Обсесивно-компульсивні розлади. Психологічний аналіз невротичної особистості. Невротичні та неврозоподібні розлади. Особливості медично-психологічної діагностики.

Змістовний модуль 5. Медико-психологічні аспекти психопрофілактики, психокорекції, психотерапії та реабілітації

Тема 1. Медичне середовище як лікувальний фактор. Психологія лікувальної взаємодії

Можливості психолога у підвищенні лікувальної атмосфери медичного закладу. Роль психології у налагодженні терапевтичних стосунків у системі “лікар-хворий”, “лікар-хворий-родичі хворого”. Ефект плацебо у лікувальному процесі. Психологічні проблеми медперсоналу та напрямки роботи з ними.

Тема 2. Психотерапія, психокорекція, психопрофілактика та психологічна реабілітація у клініці соматичних та психологічних хвороб

Місце психотерапії у лікуванні соматичних, психосоматичних та нервовопсихічних захворювань. Система реабілітації та роль реабілітаційної психології. Мета реабілітації. Рання психологічна допомога дітям з природженими фізичними вадами та сім'ям з неповноцінними дітьми. Професіограма лікаря загальної практики. Синдром хронічної втоми. Професійна деформація. Синдром «вигорання».

Змістовний модуль 6. Організація роботи патопсихолога

Тема 1. Патопсихологія як наука

Патопсихологія як розділ медичної психології, її зв'язок з загальною психологією та психіатрією. Визначення патопсихології. Патопсихологія як галузь практичної психології. Основні завдання патопсихології. Класифікація методів патопсихології. Види експертиз, у яких бере участь патопсихолог. Реабілітаційне завдання. Поняття симуляції, дисимуляції, агравації. Принципи деонтології в патопсихології. Деонтологічні правила поведінки з психічно хворими.

Тема 2. Психологічний експеримент як форма практичної діяльності психолога.

Поняття тактики патопсихологічного дослідження. Експертна, проєктивна та навчальна тактики. Особливості патопсихологічного дослідження за різноманітними практичними завданнями патопсихології, особливостями та динамікою психічного стану хворих. Види методик. Принципи вибору методик. Специфіка вибору залежно від завдання обстеження. Діяльність патопсихолога під час дослідження. Класифікація видів допомоги за складністю. Принципи надання допомоги.

Змістовий модуль 7. Порушення психічних процесів.

Тема 1. Порушення свідомості

Визначення свідомості. Співвідношення поняття свідомості в психіатрії та загальній психології. Продуктивні порушення свідомості. Види затьмареної свідомості. Оглушення та його ступені (сомноленція, пресомноленція, обнубеляція). Делірій. Стадії розвитку. Муситівний та професійний делірій. Онейроїдний стан свідомості. Амбулаторний автоматизм. Абсанс. Амненція. Сопор. Кома. Поняття самосвідомості. Порушення самосвідомості. Деперсоналізація. Синдром Кандинського-Клерамбо. Дисморфобії. Дисморфоманії.

Тема 2. Порушення відчуття та сприйняття

Визначення відчуттів та класифікація. Основні якості відчуття. Порушення відчуття. Гіпостезії. Гіпертензії. Анестезії. Сенестопатії. Визначення сприйняття, види та основні ознаки. Порушення сприйняття. Агнозії. Псевдоагнозії. Види псевдо агнозій за походженням. Омана чуттів. Ілюзії. Галюцинації. Класифікація галюцинацій. Псевдогалюцинації. Дерезалізація.

Тема 3. Методи дослідження відчуття та сприйняття

«Хвилястий фон». «Рухливі квадрати». «Зірочки». «Фігури» Поппелрейтер. Методика дослідження слухового сприйняття за С.Я. Рубінштейн. «Ілюзія Шапенсь». Впізнання предметів. Таблиці Рабкіна. Фігури Рубіна. Стимульний матеріал. Інструкції. Етапи проведення. Аналіз результатів. Виконання хворими різного профілю (ЧМТ, судинні захворювання головного мозку, шизофренія, «лобний синдром», епілепсія).

Тема 4. Порушення уваги

Визначення уваги, види. Фізіологічна основа уваги. Розлади уваги. Розсіяність, утрудненість переключення, звуження об'єму уваги. Характеристика уваги в разі різних психічних захворювань (шизофренія, епілепсії, судинних захворюваннях головного мозку, ЧМТ). Визначення розумової діяльності. Причини порушення розумової діяльності. Прояв

порушення розумової працездатності в динаміці різних психічних процесів. Розлади розумової працездатності в разі різних психічних захворювань.

Тема 5. Методи дослідження уваги

Коректурна проба та її модифікації. Таблиці Шульте. Таблиці Шульте-Горбова. Лічення за Е. Крепеліном. «Відлічування». складання доданків, Що по черзі змінюються. Віднімання по черзі. Проби М.С. Лебединського на переключення. Куб Лінка. Кубики Кооса. Стимульний матеріал. Інструкції. Етапи проведення. Аналіз результатів. Виконання хворими різного профілю (епілепсія, судинні захворювання головного мозку, ЧМТ, шизофренія).

Тема 6. Порушення пам'яті

Визначення пам'яті. Процеси пам'яті. Розлади пам'яті. Гіпомнезії. Гіпермнезії. Амнезії та їх класифікація. Екмнезії. Парамнезії. Криптомнезії. Порушення пам'яті за класифікацією Б.В. Зейгарник. Порушення безпосередньої пам'яті. Порушення динаміки мнестичної діяльності. Порушення опосередкованої пам'яті. Порушення мотиваційного компонента пам'яті.

Тема 7. Методи дослідження пам'яті

«10 слів». Опосередковане запам'ятовування за О.М. Леонтьєвим. Тест Мейлі. Запам'ятовування штучних слів. Асоціативне запам'ятовування. Шкала пам'яті Векслера. Тест зорової ретенції Бентона. Пікттогарма. Відтворення оповідань. Стимульний матеріал. Інструкції. Етапи проведення. Аналіз результатів. Виконання хворими різного профілю (ЧМТ, судинні захворювання головного мозку, шизофренія, «лобний синдром», епілепсія).

Тема 8. Порушення мислення

Визначення мислення, види за генетичною класифікацією. Класифікація порушення мислення в психопатології. Прискорене мислення. Стрибання ідей. Уповільнене мислення. Шперунг. Зв'язне мислення. Незв'язне мислення. Акустичне мислення. Слабоумство, деменція. Класифікація розладів мислення за адекватністю реальності асоціацій. Нав'язливі, надцінні ідеї та марення. Види марення. Порушення операційного боку мислення. Зниження рівня узагальнень. Різноплановість та непослідовність мислення. Класифікація порушень мислення за Б.В.Зейгарнік.

Тема 9. Патопсихологічні методики дослідження мислення

Класифікація та її модифікації (невербальна, вербальна, дитяча, класифікація Натадзе). Піктограма. Розуміння оповідань. Співвідношення прислів'я та метафор із фразами. Прості та складені аналогії. Заповнення пропущених слів. Пояснення сюжетних картин. Відповідні асоціації. «60 слів». Дослідження асоціацій. Протиставлення. Складені узагальнення. тест

Векслера. методика Тітце. Установлення закономірностей. Стимульний матеріал. Інструкції. Етапи проведення. Аналіз результатів. Результати виконання хворими методик різного профілю (ЧМР, судинні захворювання головного мозку, шизофренія, «лобний синдром», епілепсія, психопатія, олігофренія, МДП).

Тема 10. Порушення емоційно-вольової сфери

Визначення емоцій, їх функції та види. Порушення емоцій. Депресії та їх види. Манії. Види та тріади манії. Порушення емоцій в разі різних психічних захворювань. Визначення волі, основні функції, механізми вольової регуляції. Поняття патологічного потягу. Види патологічних потягів.

Тема 11. Класифікація порушень особистості за Б.В.Зейгарнік

Поняття особистості. Класифікація порушень за Б.В. Зейгарнік. Порушення структури ієрархії мотивів, саморегуляції, критичності та спонтанності поведінки. Поняття акцентуації і розладів особистості. Критерії та класифікація розладів особистості за походженням та проявом. Патопсихологічний аналіз порушень особистості.

Тема 12. Методики дослідження емоційно-вольової сфери та особистості

Вибір цінностей. Тематичний апперцептивний тест. Рівень домагань. Дослідження самооцінки за Дембо-Рубінштейном. Методика дослідження психічного перенасичення за А.Карстен. метод кольорового вибору. Патохарактерологічний діагностичний опитувальник за О.Е. Лічком, В.Я. Івановим. Методика дослідження фрустраційних реакцій за С.Розенцвейгом. Незавершені речення. Шкала тривоги Ч.Д. Спілберга, Ю.Л. Ханіна. ММРІ. Стимульний Матеріал. Інструкції. Етапи проведення. Аналіз результатів. Виконання хворими різного профілю (ЧМТ, судинні захворювання головного мозку, шизофренія, «лобний синдром». епілепсія, психопатія, МДП, олігофренія).

Змістовий модуль 8. Синдромальний підхід у патопсихології

Тема 1. Патопсихологічна семіотика шизофренії

Етіопатогенез. Основна клініко-психологічна характеристика шизофренії. Патопсихологічна характеристика пізнавальних процесів хворих на шизофренію. Патопсихологічна характеристика емоційно-вольової сфери та особистості хворих на шизофренію. Патопсихологічне дослідження пізнавальних процесів хворих на шизофренію. Патопсихологічне дослідження емоційно-вольової сфери та особистості хворих на шизофренію

Тема 2. Патопсихологічна семіотика епілепсії

Етіопатогенез. Основна клініко-психологічна характеристика епілепсії. Патопсихологічна характеристика пізнавальних процесів хворих на епілепсію. Патопсихологічна характеристика емоційно-вольової сфери та особистості хворих на епілепсію. Патопсихологічне дослідження пізнавальних процесів хворих на епілепсію. Патопсихологічне дослідження емоційно-вольової сфери та особистості хворих на епілепсію.

Тема 3. Патопсихологічна семіотика алкоголізму

Загальна клініко-психологічна характеристика алкоголізму. Патопсихологічна характеристика пізнавальних процесів хворих на алкоголізм. Патопсихологічна характеристика емоційно-вольової сфери та особистості хворих на алкоголізм. Патопсихологічна характеристика стадій алкоголізму. Патопсихологічне дослідження пізнавальних процесів хворих на алкоголізм. Патопсихологічне дослідження емоційно-вольової сфери та особистості хворих на алкоголізм.

Тема 4. Патопсихологічна семіотика сенильних та пресенильних деменцій

Патопсихологічний синдром хворих на старечу деменцію. Патопсихологічний синдром хворих на хворобу Альцгеймера. Патопсихологічний синдром хворих на хворобу Піка. Патопсихологічне дослідження хворих на пресенильні деменції.

Тема 5. Патопсихологічна семіотика наслідків ЧМТ

Порушення пізнавальної сфери унаслідок ЧМТ. Порушення емоційно-вольової сфери та особистості унаслідок ЧМТ. Патопсихологічне дослідження хворих з наслідками ЧМТ.

Тема 6. Патопсихологічна семіотика біполярного афективного розладу

Етіопатогенез біполярного афективного розладу. Клініко-психологічна характеристика фази манії. Клініко-психологічна характеристика фази депресії. Патопсихологічний синдром у хворих на біполярний афективний розлад. Патопсихологічне дослідження хворих на біполярний афективний розлад.

Змістовий модуль 9. Нейрофізіологічний аналіз порушення вищих психічних функцій при локальних ураженнях мозку.

Тема 1. Нейропсихологія як наука

Теорія системної динамічної локалізації ВПФ. Будова головного мозку.

Тема 2. Нейрофізіологічний аналіз порушення вищих психічних функцій при локальних ураженнях мозку

Тема 3. Нейрофізіологічні синдроми при локальних ураженнях мозку

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Батлер Джилліан. Подолати соціальну тривогу / Джилліан Батлер ; пер. з англ. Діана Бусько ; Ін-т псих. здоров'я Укр. катол. ун-ту, Укр. ін-т когніт.-поведінк. терапії. Львів : Вид-во УКУ : Свічадо, 2014. 95 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочарян А.С. Основы психотерапии. Київ : Ника-центр; М.: Алетейа, 1999. 320 стр.
3. Основы медичної психології [Текст]: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рів. акред. та лік.-інтерн. / Ждан В.М., Скрипніков А.М., Животовська Л.В. та ін. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. 255 [3] с.
4. Медична психологія : підруч. ; за заг. ред. докт. мед. наук, проф. І. Д. Спіриної. Дніпро : ЛІРА, 2022. 300 с.
5. Медична психологія : в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г.Я. Пилягіна, О.О. Хаустова, О. С. Чабан та ін.] ; за ред. Г. Я. Пилягіної. Вінниця : Нова Книга, 2020. 288 с.
6. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я / Навчальний посібник: М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна / Загальна редакція М. С. Корольчук. Київ : Фірма «ІНКОС», 2002. 272 с.
7. Основы загальної і медичної психології, психологічного здоров'я та міжособового спілкування [Текст] : підручник для студентів мед. училищ, коледжів, академій та інститутів медсестринства / І. Я. Губенко, О. С. Карнацька, О. Т. Шевченко. 3 - е видання, переробл. і доповн. Київ : ВСВ "Медицина", 2020. 312 с.
8. Медична психологія [Текст] : підручник для студ. мед. вищ. навч. закл. Т1. : Загальна медична психологія / за ред Г.Я.Пилягіної [Пилягіна Г.Я., Хаустова О.О., Чабан О.С., Аймедов К.В., Асеева Ю.О.]. Вінниця : Нова Книга, 2020. 288 с.
9. Матвієць Л.Г. Важливі підходи до налагодження комунікацій між лікарем і пацієнтом із залежністю від психоактивних речовин [Текст] / Л.Г. Матвієць// *Сімейна медицина*. 2019. No 5-6. С.14-17
10. Свінціцький А.С. Взаєморозуміння між лікарем і пацієнтом як запорука ефективності здійснюваного лікування [Текст] / А.С. Свінціцький/*Практикуючий лікар*. 2019. No4. С.61-65.

11. Психотерапія з психокорекційною роботою. Навчально-методичний посібник. / Авторупорядник Михальченко Н.В. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. 236 с.

12. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М. І. Мушкевич. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.

13. Максименко С. Д. Медична психологія / [Максименко С.Д., Цехмістер Я.В., Коваль І. А., Максименко К. С.]; за заг. ред. С. Д. Максименка – К., 2014. – 520 с.

14. Основи медичної психології [Текст] : навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів / В. М. Ждан [та ін.]. Полтава : АСМІ, 2014. 254, [3] с. Бібліогр.: с. 249-250.

15. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій всучасних умовах (методичні рекомендації) / [П. В. Волошин, Н. О. Марута, Л. Ф. Шестопалова та ін.] Харків, 2014. 79 с.

16. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 334 с.

Додаткова:

1. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посібник / Інна Галецька. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.

2. Клінічна психодіагностика: практикум / Редактор-упорядник проф. М.В.Миколайський. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2006. 228 с.

3. Клінічна психологія: словник-довідник / Авт.- уклад. С. В. Діденко Київ : Академвидав, 2012. 320 с.

4. Федосова Л. О. Клінічна психологія: навчальний посібник / Л. О. Федосова. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. 248 с.

5. Чабан О.С. Психосоматична медицина (аспекти діагностики та лікування) / О.С.Чабан, О.О.Хаустова. Київ, 2000.

6. Блейхер В.М. Патопсихологическая диагностика / В.М. Блейхер, И.В.Крук. Київ, 1986. 280 с.

7. Белей М. Д. Основи діагностичної психології / М. Д. Белей, Л. Д. Тодорів. ІваноФранківськ: Тіповіт, 2008. 296 с.

8. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія та практика. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 338 с.

9. Комінко С. Б. Кращі методи психодіагностики: навч. посіб. / С. Б. Комінко, Г. В. Кучер. Тернопіль: Карт-бланш, 2005. 406 с.

Інтернет ресурси:

1. <http://www.medicalnewstoday.com/sections/psychology-psychiatry/>
2. <http://www.mentalhealth.com/>
3. <http://clinicpsy.ucoz.ru/index/0-41>

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Об'єктом оцінювання під час підсумкової атестації є програмні результати навчання здобувачів вищої освіти, які вони демонструють за підсумками опанування матеріалу освітніх компонентів та проходження практичної підготовки, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки фахівця першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 053 Психологія.

Оцінювання є обов'язковим елементом присудження освітнього ступеню здобувачам вищої освіти, бо без цього етапу ані Екзаменаційна комісія, ані здобувач вищої освіти не може визначити: чи здобуті необхідні загальні та фахові компетентності професійної діяльності? Який рівень засвоєння змісту освітньо-професійної програми?

До підсумкової атестації (складання Комплексного екзамену та захисту кваліфікаційної роботи) допускаються здобувачі вищої освіти, які у повному обсязі виконали вимоги освітньо-професійної програми. Допуск до підсумкової атестації оформлюється наказом.

Доступ до Системи відкривається о 9-00 в день, визначений розкладом підсумкової атестації.

Успішне виконання кожного тестового завдання дає учасникові тестування 2 бали, неправильний вибір приносить 0 балів.

Результати складання атестаційних екзаменів оцінюються відповідно до прийнятої в університеті шкали оцінювання. За теоретичну і практичну частину відповіді виставляється єдина оцінка за 100-бальною шкалою, яка потім переводиться у національну та шкалу ЄКТС.

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС
90–100	Відмінно	A
83–89	Добре	B
75–82		C
68–74	Задовільно	D
60–67		E
35–59	Незадовільно*	FX
1–34		F

* якщо здобувач на Комплексному екзамені отримав оцінку «незадовільно» (1-59 балів, FX/F) він вважається таким, що не пройшов атестацію.

До проходження наступного етапу підсумкової атестації (захист кваліфікаційної роботи) він не допускається і підлягає відрахуванню з числа здобувачів вищої освіти, як такий, що не пройшов підсумкову атестацію.